

КУЛТУРНАТА ДИПЛОМАЦИЯ В ЕРАТА НА ГЛОБАЛНИТЕ КОМУНИКАЦИИ: ПРИМЕРЪТ НА ЕВРОВИЗИЯ

Елена Розберг¹

e-mail: elena.rozberg@unwe.bg

Резюме

В статията се разглеждат новите подходи в публичната и културната дипломация, с акцент върху тяхната еволюция в контекста на глобализацията, дигитализацията и влиянието на социалните медии. Основната цел е да се изследва как Конкурсът за песен на Евровизия функционира като платформа за съвременна културна дипломация, в която се апробират нови дипломатически практики в глобализиран медиен и геополитически контекст. Статията анализира Евровизия като инструмент за комуникация на политически послания и изграждане на национален имидж, с примери за използването ѝ като арена за геополитически послания и влияние на социалните медии върху дипломатическите стратегии.

Ключови думи: Евровизия, културна дипломация, глобализация, дигитализация, дипломатически актьори

JEL: Z10, F50, M31, D74, O57

Увод

Съвременната научна литература потвърждава значителните трансформации в дипломацията, които се наблюдават в контекста на новите комуникационни технологии и глобализацията. Първото ключово наблюдение е, че класическите подходи към дипломацията, включително международните преговори и билатералните отношения, се променят под влиянието на глобализацията, което налага адаптация на традиционните дипломатически практики към новите реалности (Wiseman, 2012). Като важен инструмент се утвърждава културната дипломация, а културните институции и мега-събитията играят ключова роля в оформянето на международни послания (Grincheva, 2023). Второто наблюдение е свързано с ролята на дигиталните технологии като се подчертава тяхното значение за възникването на нови механизми за влияние върху международните отношения (Bjola & Holmes, 2015). Третата констатация подчертава разширяването на кръга от дипломатически актьори извън националните правителства и външнополитически-

¹ Докторант, катедра „Международни отношения“, факултет „Международна икономика и политика“, УНСС, ORCID: 0009-0007-6220-3072

те институции, като гражданските дипломати (citizen diplomats) и неправителствените организации заемат все по-важна роля (Moise & Anton, 2021).

Тези тенденции се проявяват особено видимо в международни културни събития, които не само служат като пространства за културен обмен, но и демонстрират как този обмен може да се превърне в ефективен механизъм за международна комуникация, надхвърлящ традиционните дипломатически канали (Baker et al., 2024a; Grincheva, 2023). В такъв контекст разширяването на кръга от дипломатически актьори и засиленото участие на гражданите придобиват ключова роля, тъй като именно чрез дигиталните платформи широката публика получава възможност не само да възприема, но и активно да формира глобални наративи и политически послания. Тази динамика създава нови възможности за партиципаторна дипломация, в която традиционните граници между държавна и гражданска ангажираност все повече се размиват (Zahavi & Ariely, 2024; Yun & Toth, 2009).

Евровизия като глобален културен феномен предлага уникална и многопластова среда, която предоставя възможност за разглеждане на трансформациите в съвременната дипломация. През последните десетилетия конкурсът се утвърди не само като културно събитие и най-гледаната телевизионна програма извън спорта, но и като платформа за международни отношения, чрез която държави, граждански организации и медии формират дипломатически послания (Dubin, Vuletic, & Obregón, 2022). Като динамична сцена за културен обмен и геополитическо взаимодействие, конкурсът не само че отразява промените в международните отношения, но и предоставя възможности за анализ на ролята на новите актьори, технологии и канали за дипломация. Именно тези аспекти я превръщат в подходящо „тестово поле“ за изследване на новите парадигми в дипломацията.

Настоящото изследване се основава на качествен и интердисциплинарен подход, който комбинира няколко метода за задълбочен анализ на Евровизия като културен и дипломатически феномен. Основните компоненти на методологията включват:

- Литературен преглед, който систематично изследва съвременната академична литература в областта на културната дипломация, публичната дипломация, музикалната дипломация и международните отношения (Grincheva, 2023; Vuletic, 2018; Zahavi & Ariely, 2019 и др.), с цел изграждане на теоретична рамка за анализа;
- Дискурсивен анализ на съдържанието и посланията в рамките на Евровизия, включително геополитически внушения, медийни наративи и публични реакции, които се формират както в официалните представяния, така и в социалните медии;

- Автоетнографски елемент, основан на личните наблюдения и анализи на автора в ролята му на медиен коментатор и анализатор на Евровизия в периода 2000 – 2024 г., което добавя емпиричен и практически поглед върху динамиката на конкурса.

Целта не е количествено изследване или тестване на хипотези, а изграждане на концептуална рамка, която да отрази съвременните трансформации в културната дипломация през призмата на един уникален културен феномен. Такъв интегриран подход позволява задълбочено разбиране на сложните процеси и новите дипломатически актьори, които оформят международната сцена днес.

Еволюцията на културната дипломация: глобализация, нови технологии и възходът на цифровата дипломация

Културната дипломация, традиционно свързана с популяризирането на националната култура, все повече се интегрира в рамките на публичната дипломация, която обхваща разнообразни комуникационни стратегии с цел въздействие върху обществените нагласи и международните отношения. Тя не само допълва традиционните дипломатически усилия, но също така създава устойчиви платформи за културен обмен, които способстват за укрепването на международното разбирателство и изграждането на положителен имидж на държавите в глобален мащаб (Melissen, 2005; Snow, 2020).

Дефинирана като форма на дипломатическо взаимодействие, основано на културни изрази и обмен, културната дипломация претърпява значителна еволюция през последните десетилетия. Тя преминава от традиционен инструмент за укрепване на международните отношения чрез културни събития и инициативи в многопластов механизъм, който отразява динамиката на глобализацията, технологичния напредък и нарастващата роля на гражданското общество. Засилването на културния обмен и дигиталната свързаност допринасят за новото измерение на културната дипломация, превръщайки я в ефективно средство за изграждане на международно доверие, разширяване на меката сила и насърчаване на културното разнообразие като основа за мирно съжителство (Grincheva, 2023).

Основните теоретични постановки на културната дипломация акцентират върху концепцията за „меката сила“ (soft power), дефинирана като способността на една държава да постига резултати чрез привлекателност и влияние, а не чрез принуда или заплахи (Nye, 2004). Тази концепция поставя културната дипломация в категорията на меката сила, където културните продукти, образователните програми и медийната пропаганда играят роля във формирането на международни отношения и политики (Cummings, 2003).

Културната дипломация играе важна роля в съвременните международни отношения, като средство за укрепване на дипломатическите връзки и разширяване на влиянието на държавите чрез културни изрази. Традиционно тя се използва за утвърждаване на националната идентичност и насърчаване на межкултурния диалог чрез събития като изложби, концерти и театрални представления. С развитието на глобализацията, напредъка на технологиите и промените в геополитическата среда културната дипломация претърпява значителна трансформация.

Днес тя обхваща нови медийни и цифрови платформи, както и популярната култура, което не само разширява възможностите за културен обмен, но и укрепва меката сила и поддържа външнополитическите цели. В този контекст културната дипломация става основен инструмент за формиране на глобални наративи, които влияят на общественото мнение и междудържавните отношения.

Съвременната културна дипломация включва новаторски подходи, адаптирани към динамиката на международната среда, като кино, музика, социални медии и спорт, които служат за основни канали за културен обмен и политическо влияние. Изследователите акцентират върху нарастващото значение на културната индустрия и ролята на мултинационалните корпорации и цифровите платформи в този процес (Dunkel & Nitzsche, 2019; Panasiuk et al., 2022).

Новите форми не само променят облика на културната дипломация, но и създават иновативни модели за взаимодействие между държавите, които стават все по-глобални и мрежови. Възможностите за културен обмен вече не се ограничават до държавни институции, а се разширяват към частни актьори, граждански инициативи и дигитални общности, което трансформира традиционните концепции за дипломатическо взаимодействие и културно представяне.

Глобализацията вече не е само фактор, който ускорява културния обмен, а и нова парадигма, която променя самата природа на културната дипломация. Съществуването на транснационални социални мрежи и глобални течения формира нова динамика в културните отношения между страните (Grincheva, 2023). В контекста на международната интеграция културната дипломация започва да играе все по-голяма роля в изграждането на „глобално гражданство“ или „космополитна културна идентичност“ (Beck, 2006), като съвременните подходи като „глобална локализация“ (glocalization) създават възможности за по-дълбока интеграция между локални и глобални култури (Robertson, 1995). Използването на новите медийни канали и социални платформи (като YouTube, X (преди Twitter) и Facebook) създава нови възможности за културен обмен и дипломатическо взаимодействие.

Възходът на цифровите технологии, като виртуалната и разширената реалност, променя традиционните форми на културна дипломация и създава модерни платформи за глобално взаимодействие (Bjola & Holmes, 2015). Технологиите също така трансформират традиционните канали на комуникация, като цифровата дипломация (Digital Diplomacy, E-Diplomacy or Cyber Diplomacy) започва да играе все по-голяма роля в стратегиите на държавите за укрепване на меката сила (Melissen, 2011).

Цифровата дипломация, като отговор на съвременните технологии, започва активно да се използва през 21^{-ви} век като основен канал за дипломатическа комуникация и културен обмен. Макар концепцията да е сравнително нова, тя е резултат от дълго съществуваща тенденция на навлизане на технологии в дипломатическите отношения, започвайки от първоначалните опити за използване на радио и телевизия за комуникация между държавите през 20^{-ти} век. Интернет, мобилните технологии и социалните медии предоставят допълнителни възможности за директен контакт между държавите и техните граждани, както и между различни култури, ускорявайки глобалните обменни процеси и правейки културната дипломация по-достъпна и универсална (Bjola & Holmes, 2015). Тези модерни форми на комуникация не само улесняват разпространението на културни продукти, но също така създават нови възможности за виртуални културни пространства, които преобръщат традиционните концепции за културен обмен. Алтернативите за провеждане на виртуални фестивали, онлайн изложби и социални събития чрез платформи като Instagram и TikTok предоставя нови начини за взаимодействие и културно представяне в глобален мащаб (Dunkel & Nitzsche, 2019). В същото време се появяват и нови рискове, като дезинформация, манипулиране на общественото мнение и трудности в контролирането на посланията в глобалната дигитална среда (Welslau & Selck, 2024).

В допълнение към тези съвременни технологични подходи, културната дипломация се използва все по-често като инструмент за стратегическо влияние в контекста на геополитическите и икономическите конфликти. Например отношенията между Запада и Китай или Русия и НАТО вече не се реализират само чрез традиционната дипломация, а и чрез културни изрази, които укрепват политическите съюзи (Grincheva, 2023). Възходът на цифровите технологии не само променя начина, по който се осъществява културната дипломация, но също така води до трансформация в самата същност на публичната дипломация. Съществуването на дигитални платформи предоставя на държавите различни начини за влияние и за популяризиране на националната култура и ценности на глобално ниво. Културната дипломация през 21^{-ви} век се характеризира с многообразие от актуални подходи,

което я прави по-динамична и ефективна в съвременния глобализиран свят (Nye, 2004; Cummings, 2003).

Изследователите подчертават, че този нов вид дипломация играе също важна роля в глобалните стратегии за устойчиво развитие и мир. Културни инициативи, подкрепени от международни организации като ЮНЕСКО и Европейския съюз, използват международни форуми за насърчаване на социална кохезия и културно разбирателство (Grincheva, 2023). Освен че представя идентичността на нацията, културната дипломация се утвърждава и като ефективен инструмент за справяне с глобални предизвикателства като климатични промени, миграция и социално неравенство, като същевременно използва международни културни платформи като Евровизия за привличане на внимание към тези критични въпроси чрез музика и изкуство (Nye, 2004; Cummings, 2003).

Въпреки че културната дипломация има значителен потенциал за укрепване на глобалните връзки и решаване на глобални проблеми, съществуват и критични мнения по темата. Съвременни теоретични концепции разглеждат културната дипломация като форма на „културен популизъм“, когато тя се използва за мобилизиране на национални идентичности и културни митове в подкрепа на политически идеологии и стратегически цели (Dunkel & Nitzsche, 2019; Dubin, Vuletic, & Obregón, 2022). В този контекст тя не само подкрепя външнополитическите усилия, но и играе роля като ключов инструмент за укрепване на вътрешнополитическата легитимност, особено в авторитарни и неоконсервативни режими, които използват културни послания за легитимация на своето управление и мобилизиране на социални ресурси (Schneider, 2006; Dubin, Vuletic, & Obregón, 2022).

Гражданска дипломация и глобална комуникация: новите участници в съвременните дипломатически процеси

Глобализацията поставя предизвикателства пред дипломацията, като кръгът от дипломатически актьори включва не само държави, но и международни организации, мултинационални корпорации и дори социални медии в процесите на взаимодействие и комуникация (Wiseman, 2012). В условията на глобална комуникация, международното обществено мнение е не само обект на дипломатическо влияние, но и важен ресурс, който става централно поле за конкуренция между традиционните правителствени структури и новите субекти като известни личности и неправителствени организации (Wheeler, 2011). В този контекст концепции като дипломацията на знаменитостите (*celebrity diplomacy*), мрежовата дипломация (*network diplomacy*) и културния брандинг (*cultural branding*) откриват обновени перспективи за

прилагане на културната дипломация. Тези форми на влияние осигуряват широки канали за комуникация и взаимодействие, поставяйки на преден план значението на публичната дипломация, която не само възприема съобщенията, но и активно формира общественото мнение. Това се осъществява не само чрез официални канали, но и чрез неформални канали и модерни медийни платформи, които предлагат възможности за участие на гражданите в процеса на международни отношения.

Традиционно в публичната дипломация публиката е разглеждана като пасивен участник, който реагира на официални послания. С развитието на цифровизацията и социалните медии обаче този модел се променя. Днешната културна дипломация поставя акцент върху активното участие на публиката. Чрез съвременните медийни канали и дигитализацията се създават възможности за взаимодействие и влияние върху дипломатическите процеси (Попов, Крумов, Цокова и Йовева, 2021). Платформи като социалните медии предоставят на индивидите механизми за участие, позволявайки им не само да възприемат културни послания, но и активно да създават съдържание, което може да формира и променя обществени нагласи и глобални политически процеси.

Терминът „граждански дипломати“ (citizen diplomats) се появява в научната литература през втората половина на XX век, като отразява разширяването на дипломатическите процеси извън рамките на традиционните държавни актьори. Понятието добива особена популярност в края на Студената война, когато нараства ролята на неправителствените организации, културните институции и отделните личности в международните отношения. В този период се осъзнава, че дипломацията вече не е изключителен прерогатив на официалните държавни представители, а може да бъде осъществявана и от индивиди, които чрез културен обмен, неформални контакти и публична дипломация влияят върху международните отношения. Гражданските дипломати играят все по-важна роля като неофициални посредници в дипломатическите процеси, често използвайки новите медийни канали и социални платформи, за да осъществяват своеобразна демократизация на международните отношения и да формират публично мнение (Sharp, 2001). Глобализацията и развитието на цифровите технологии създават актуални възможности за индивидуално участие в дипломацията, което променя динамиката на международните отношения и разширява обхвата на „меката сила“.

Гражданските дипломати играят съществена роля в изграждането на мостове между народите, като насърчават културен диалог, ангажират се с международни каузи и дори посредничат при конфликти. Техните действия могат да бъдат особено ефективни в контекста на т. нар. „мека сила“, където убеждението, културата и ценностите се превръщат в основни инструменти

за влияние. Пример за такова влияние са кампаниите на знаменитости като Леонардо ди Каприо и Боно от U2, които са насочени към борба с бедността, опазването на околната среда и правата на малцинствени групи. Като активни участници в културната дипломация, гражданите могат да използват медийните платформи и социални мрежи, за да разпространяват идеи и да повишават осведомеността за глобални проблеми, като правата на човека, екологичните въпроси и социалните неравенства (Wheeler, 2011). Това предоставя възможности за формулиране на дипломатически стратегии, които не са изцяло зависими от държавни субекти, а включват активно участие на гражданите и неправителствени актьори.

Разширяването на концепцията за гражданската дипломация е част от по-общата тенденция към демократизация на международните отношения, при която различни социални групи и индивидуални актьори придобиват възможност да допринасят за дипломатическите процеси. Днес, когато международните отношения все повече се влияят от културни обменни програми, медийни инициативи и неправителствени организации, гражданската дипломация се утвърждава като ключов елемент в изграждането на глобално обществено мнение. Отказвайки се от традиционния централизирано управляван подход към дипломацията, този съвременен модел признава важността на разнообразието от участници в международните отношения (Yun & Toth, 2009). Въпреки това, като част от демократичните процеси, гражданите могат да влизат в противоречия с официалните държавни политики, което понякога води до конфликти в дипломатическите усилия на страните, особено когато личните или групови интереси на гражданите се разминават с националните цели на правителствата.

Затова включването на гражданите в дипломатическите процеси не е еднозначно позитивно. Гражданската дипломация може да бъде използвана за прокарване на политически и пропагандни цели, а неофициалните дипломатически канали могат да създадат напрежение или да противоречат на официалните външнополитически стратегии на държавите. Това подчертава необходимостта от внимателно наблюдение на гражданската дипломация, за да се предотвратят рисковете от неформално вмешателство в чувствителни международни въпроси (Zahavi & Ariely, 2024). Това показва, че макар гражданските дипломати да играят важна роля, тяхната дейност трябва да се анализира, за да се оцени реалното им въздействие върху международните отношения и да се предотвратят конфликти на ниво външна политика.

Разширяването на дипломатическото поле с включването на граждани не е просто отражение на глобализацията, а и свидетелство за трансформацията на дипломацията в по-широк и всеобхватен процес, в който различни субекти могат да влияят на световната политика (Sharp, 2001).

Особено значение в този контекст има ролята на знаменитостите, които функционират като посредници в трансфера на културни и социални послания, свързани със съвременни глобални въпроси. Дипломацията на знаменитостите може да играе важна роля в укрепването на международните отношения, като използва публичния имидж на популярни личности за създаване на възприятия и повишаване на глобалната видимост на дадена страна или кауза (Cooper & Frechette, 2008). Някогашни пасивни участници в медийния пейзаж, модерните звезди активно се включват в предаването на дипломатически послания, като влияят на обществени нагласи и изграждат мостове между различни култури и нации. Те използват своето публично присъствие за популяризиране на каузи, свързани с правата на малцинствени групи, екологични инициативи и други важни глобални въпроси, като по този начин могат да променят начина, по който се възприемат и осъществяват дипломатическите усилия (Wheeler, 2011). Така например актрисата Анжелина Джоли е известна със своето участие в кампанията за правата на бежанците и в подкрепа на ООН, а Джордж Клуни активно участва в мирни усилия в Южния Судан, където е съосновател на организацията „The Enough Project“, работеща за предотвратяване на конфликти и насърчаване на мирния процес в региона. Този нов модел на активно участие в публичната дипломация, какъвто пример е т.н. дипломация на знаменитостите, променя динамиката на международните отношения и подчертава ролята на културната дипломация като средство за социална промяна и глобално влияние.

Музикалната дипломация: глобален език за културно влияние и политическо въздействие

Музикалната дипломация, като специфично направление на културната дипломация, е все по-широко призната в съвременната научна литература като ключов компонент на глобалните дипломатически стратегии. Изследванията на взаимодействието между музиката и дипломатическите процеси предлагат многопластови теоретични и емпирични основи за анализ на музиката като инструмент за международно сътрудничество, разрешаване на конфликти и укрепване на социална солидарност.

Научната литература по темата изтъква аргументи в подкрепа на тезата, че музиката има уникалната способност да формира международни отношения не само като културен обмен, но и като средство за създаване на нови дипломатически мрежи, укрепване на социалната солидарност и разрешаване на конфликти (Ahrendt, Ferraguto & Mahiet, 2015). В съвременния глобален контекст музиката се възприема като универсален език, който

преодолява географски и политически бариери, създавайки пространство за диалог и разбирателство между различни нации и култури.

Тя не само че е катализатор за изграждането на дипломатически отношения, но също така играе роля в трансформирането на социалните и политическите нагласи, като променя взаимодействията между държави и подкрепя стратегическите усилия за изграждане на мир и стабилност. Възможността музиката да влияе върху обществени нагласи и да предизвиква социални промени е подчертано в теоретичните разработки на DeNora (2000, 2003), в които музиката се разглежда като активен агент във формирането на нови идентичности и дипломатически отношения. В контекста на глобализираните международни отношения музиката осигурява платформи за културен обмен и сътрудничество, като е не само инструмент за артистично изразяване, но и за стратегическо влияние в международната дипломация.

Съвременните технологии радикално променят начините, по които музиката участва в глобалните комуникации и политическите процеси, като значително разширяват нейното влияние извън рамките на традиционния културен обмен. Дигитализацията на музиката, чрез платформи като YouTube, Spotify и TikTok, позволява на артистите да достигат до милиони зрители и слушатели по целия свят, премахвайки географските бариери и създавайки нови възможности за културна дипломация. Тези технологични иновации не само улесняват достъпа до глобални културни събития, но и формират нови възможности за изграждане на международни връзки, като същевременно увеличават културната привлекателност на нациите и тяхната социална и политическа видимост. Пример за това са виртуалните концерти, организирани по време на пандемията от COVID-19, които демонстрираха как музиката може да обединява хора по целия свят в момент на глобална изолация и социална дистанция.

Технологиите трансформират музиката в стратегически инструмент за дипломатическо влияние, разширявайки нейната роля в международната комуникация и оформянето на глобални възприятия (Panasiuk et al., 2022). Дигиталните платформи за културен обмен не само създават нови дипломатически канали, но и укрепват националните идентичности на глобалната сцена, като предоставят на държавите и международните институции механизми за активно участие в световния културен дискурс (Grincheva, 2023). Например проектът „Tiny Desk Concerts“² на NPR привлича артисти от различни страни, които представят музиката си пред глобална публика, като по този начин допринасят за културния диалог и популяризирането на на-

² Tiny Desk Concerts е музикален формат, създаден от NPR (National Public Radio), който предоставя на артисти възможността да изнесат акустични концерти в уютна обстановка, обикновено в офиса на NPR

ционални традиции в международен контекст. По подобен начин виртуални концерти и глобални кампании, като „One World: Together at Home“³, демонстрират как музиката може да бъде използвана за предаване на универсални послания и укрепване на международното сътрудничество (Raykoff & Tobin, 2007).

Освен като средство за културен обмен, музиката играе фундаментална роля в укрепването на глобалната солидарност и културната комуникация, което е от изключителна важност в усилията за миротворчество и преодоляване на конфликти. Музиката може да създава зони на диалог в конфликтни региони, като предоставя алтернативен начин за изразяване на идентичност и изграждане на доверие между враждуващи групи (Pruitt & Carnevale, 1993).

Международни музикални инициативи демонстрират как музикалното сътрудничество може да обедини артисти от различни култури с цел насърчаване на мир и взаимно разбирателство. Например West-Eastern Divan Orchestra, основан от Даниел Баренбойм и Едвард Саид, включва музиканти от Израел, Палестина и други арабски държави, като по този начин стимулира културния диалог в един от най-напрегнатите геополитически региони (Said & Barenboim, 2004).

Хуманитарни събития като Live Aid (1985)⁴ и Global Citizen Live (2021)⁵ също доказват как музиката може да мобилизира глобална подкрепа за хуманитарни каузи и социална справедливост (Garofalo, 1992). Тези събития не само събират значителни средства за борба с бедността, но и създават платформа за международно сътрудничество, привличайки вниманието на политически лидери и международни организации.

Музиката предоставя универсален език, който премахва културни и политически бариери и насърчава диалог между различни социални и поли-

³ „One World: Together at Home“ е глобално музикално събитие, организирано от Global Citizen и Lady Gaga през април 2020 г. в подкрепа на здравните работници, борещи се с пандемията от COVID-19. Концертът събра множество известни артисти и беше излъчен по телевизията и онлайн, като целта беше да се съберат средства за COVID-19 Solidarity Response Fund на Световната здравна организация (СЗО).

⁴ Live Aid е благотворителен концерт, организиран на 13 юли 1985 г. от Боб Гелдоф и Мидж Юър в Лондон и Филадельфия, с цел събиране на средства в помощ на гладуваща Етиопия. Събитието беше излъчвано по телевизията и събра множество музикални звезди. Live Aid беше документирано в различни издания, включително телевизионни предавания и албуми, както и на DVD, като Live Aid: The 25th Anniversary Edition (2010).

⁵ Global Citizen Live (2021) е глобално благотворително събитие, организирано от Global Citizen на 25 септември 2021 г., с цел борба срещу бедността и климатичните промени. Концертът събра множество артисти и беше излъчен по различни платформи, като използва музиката за насърчаване на социална промяна и глобална солидарност.

тически групи (Dunkel & Nitzsche, 2019). Тя е мощен инструмент за „партиципаторна публична дипломация“ (Carniel, 2024), тъй като предоставя платформи за активно участие на различни обществени и културни групи в глобалните дипломатически процеси. Инициативи като Playing for Change⁶ и Silk Road Ensemble⁷ показват как музиката може да служи като средство за изграждане на дипломатически връзки, укрепване на международното доверие и включване на различни участници в глобалния културен диалог. По този начин музиката се утвърждава като ключов механизъм за изграждане на мир и стабилност в конфликтни региони, като същевременно формира нови дипломатически структури и мрежи.

Въпреки това, както показват някои примери, музиката има силата да създава „хармония“, но може да предизвиква и „дисонанси“ в международния контекст, което подчертава необходимостта от внимателно ангажиране на музиката като дипломатически инструмент.

Негативните реакции и конфликти, предизвикани от определени музикални изрази или инициативи, подчертават двойствената роля на музиката като средство за културна дипломация – тя може както да насърчава разбирателство, така и да изостря напреженията в международните отношения (Laurence & Urbain, 2011).

Например през 2008 г. китайските власти прекъснаха концерт на Бьорк, след като тя открито заяви подкрепа за независимостта на Тибет. В резултат на това правителството затегна контрола върху гастролите на международните артисти в страната. По-нов е примерът с The Chainsmokers, чийто концерт през 2019 г. в Китай беше цензуриран, след като групата индиректно изрази подкрепа за протестите в Хонконг, което доведе до медийни ограничения и репутационни щети.

В Близкия изток музиката също се оказва поле за политическо напрежение. През 2019 г. Ники Минаж отмени участието си на фестивала *Jeddah World Fest* в Саудитска Арабия, демонстрирайки солидарност с ЛГБТК+ общността и загриженост относно човешките права в страната, което предизвика широк международен отзвук. През 2012 г. концертът на Lady Gaga в Индонезия беше отменен, след като религиозни групи заплашиха с протести, а властите отказаха да предоставят разрешение за провеждането му, считайки нейното сценично поведение за несъвместимо с местните културни норми.

⁶ Playing for Change е глобална музикална инициатива, която събира музиканти от различни части на света за създаване на общо музикално произведение

⁷ Silk Road Ensemble, създаден от пианиста и композитора Yo-Yo Ma, обединява музиканти от различни култури, премахвайки бариерите между тях чрез съвместно музициране.

Тези примери подкрепят тезата, че музиката не е просто форма на забавление, а ефективен културен и политически инструмент, който може да предизвика дипломатически предизвикателства и да оформи глобалния диалог по ключови социални и геополитически въпроси. Музиката има способността да преодолява геополитическите бариери, като същевременно създава нови платформи за диалог и формира нови дипломатически процеси в глобален контекст. Тъкмо затова музикалната дипломация представлява динамичен и многопластов процес, който не само обхваща сътрудничество, но и конфликти, което я превръща в неотменим елемент на съвременната дипломатическа практика (Ahrendt, Ferraguto & Mahiet, 2015; Laurence & Urbain, 2011).

Нарастващият интерес към музикалната дипломация в последните години е ясен индикатор за разширяването на концепцията за културната дипломация, която вече обхваща не само високата култура (като класическата музика, операта и балета), но и изкуствата с глобален резонанс, като поп музиката. Поп музиката като основен двигател на съвременната поп култура не само е ключов елемент в международния културен обмен, но също така служи като ефективно средство за комуникация на глобални стратегически цели и социални послания, което я прави незаменим фактор в съвременната музикална дипломация (Laurence & Urbain, 2011).

Евровизия: музика и дипломация в глобален контекст

Евровизия, като културен феномен, представлява един от най-убедителните примери за трансформацията на поп музиката от забавление в инструмент за дипломатическо и геополитическо въздействие (Raykoff & Tobin, 2007; Dubin, Vuletic, & Obregón, 2022). Конкурсът за песен на Евровизия, който обединява десетки държави и култури, предлага не само възможности за художествено изразяване, но и играе съществена роля за изграждането на културни мостове, предаване на социални послания и укрепване на международните отношения (Baker et al., 2024b). Способността на Евровизия да съчетае музиката с политическа комуникация я поставя в центъра на дискусията за съвременните форми на културната дипломация, като не само отразява съществуващите международни динамики, но активно участва в тяхното формиране и развитие (Carniel, 2019; Dunkel & Nitzsche, 2019). Това доказва, че културата и музиката могат да бъдат ефективни и стратегически елементи в дипломатическите усилия, които надхвърлят традиционните политически канали и инструменти (Welslau & Selck, 2024).

Ролята на музиката в този процес е не само в укрепването на културния обмен, но и в способността да се формират стратегически връзки между народите (Panasiuk et al., 2022; Raykoff & Tobin, 2007). Популярната музика,

в контекста на съвременната публична дипломация, се явява като важен елемент, който съчетава културните изрази на нациите с глобалното политическо влияние (Dunkel & Nitzsche, 2019; Grincheva, 2023). Евровизия не само предлага възможности за създаване на културни мостове, но и представлява инструмент за изграждане на имидж на нациите в световен мащаб, като в същото време се използва за стратегическо отстояване на политически позиции в международен контекст (Baker et al., 2024b).

В контекста на културната дипломация, разглеждана като ключов аспект на „меката сила“, Евровизия служи като уникална платформа, която обединява култура, технология и политика на глобално ниво. Според Nye (2004), способността на една държава да влияе чрез своята културна привлекателност е от решаващо значение за изграждането на международни съюзи и укрепването на глобалното ѝ влияние. Евровизия илюстрира тази концепция, като демонстрира как музиката и културната идентичност надхвърлят националните граници. Конкурсът не само популяризира културното разнообразие, но и играе роля в оформянето на общественото мнение и създаването на дипломатически връзки, доказвайки значението на културната дипломация в съвременната международна политика (Dubin, Vuletic, & Obregón, 2022).

Дигитализацията и социалните медии, като неразделна част от съвременната културна дипломация, играят основна роля в развитието на Евровизия като глобален културен феномен. Евровизия се възползва от тези технологии, като дава възможност на зрителите не само да гласуват за своите фаворити, но и да се ангажират в онлайн дискусии и кампании, които разширяват обхвата на културната дипломация.

Освен това Евровизия служи като инструмент за преодоляване на геополитически напрежения, предлагайки сцена, на която страни с исторически конфликти могат да представят своите култури в мирна и креативна атмосфера. Въпреки това, културната дипломация чрез Евровизия не е свободна от критика. Изследванията показват, че политическото гласуване и стратегическите коалиции често влияят на резултатите, подчертавайки ролята на конкурса като арена за дипломатическо съревнование (Welslau & Selck, 2024; Zahavi & Ariely, 2024).

Развитието на Евровизия не може да се разглежда извън контекста на технологичните и медийни трансформации, които променят не само формата на събитието, но и начините, по които то се възприема и въздейства (Yun & Toth, 2009). Възникването на модерни дигитални технологии и социални медии създава нови канали за дипломатическо влияние и обществено участие (Grincheva, 2023). Евровизия, която започва като телевизионно събитие, сега активно включва зрителите чрез социалните мрежи, като по този начин

разширява възможността за взаимодействие и участие на глобално ниво (Dubin, Vuletic, & Obregón, 2022). Този процес създава форма на „демократизация“ на културната дипломация, при която гражданите стават важни участници в глобалния дипломатически процес (Welslau & Selck, 2024).

Разширяването на участието на страните в Евровизия е показател за нейното нарастващо глобално значение (Raykoff & Tobin, 2007). Преходът от локално европейско събитие към глобален културен феномен е свързан с геополитическите и медийните трансформации, които показват, че Евровизия може да бъде използвана не само за културен обмен, но и за формиране на нови дипломатически отношения (Zahavi & Ariely, 2024). Този процес е не само резултат на глобализацията на медиите, но и на възможността на Евровизия да предостави платформа за утвърдителни и понякога стратегически послания от националните държави (Welslau & Selck, 2024).

Евровизия също така играе съществена роля в укрепването на идентичността на Европейския съюз и в популяризирането на основните европейски ценности (Grincheva, 2023). Чрез участието на държавите членки и кандидат-членки, конкурсът става форум за дискусии относно демокрацията, толерантността и мира, като чрез музиката и културата се изграждат мостове, които подкрепят външнополитическите цели на ЕС (Vuletic, 2018). Евровизия е не само конкурс, но и средство за глобално влияние, което има значение както за държавите от ЕС, така и за тези извън него, като стимулира интеграцията и сътрудничеството в международен контекст (Raykoff & Tobin, 2007).

Конкурсът също така поставя въпроси за политическото разделение и напреженията, които понякога възникват сред участващите държави, особено в контекста на глобалните и регионалните конфликти (Zahavi & Ariely, 2024). Чрез съвременните технологии и социални медии, Евровизия позволява пренос на тези напрежения в модерното медийно пространство, като се създават възможности за изграждане на дипломатически мрежи, които преосмислят традиционните форми на дипломатическо влияние (Dubin, Vuletic, & Obregón, 2022).

Въпреки обширните изследвания върху Евровизия като инструмент на меката сила и културната дипломация, конкурсът продължава да повдига актуални въпроси, особено в контекста на променящите се глобални комуникационни модели. Динамичните взаимодействия между държави, медии и публики очертават Евровизия не само като сцена за културен обмен, но и като поле на дипломатически експерименти, където неформалните механизми за влияние придобиват все по-голямо значение. Остава отворен въпросът до каква степен тези процеси водят до реални трансформации в международните отношения или остават ограничени в рамките на медийния

спектакъл. В този смисъл Евровизия представлява тест за устойчивостта на съвременните концепции за публична дипломация, като същевременно изисква по-задълбочено изследване на нейните дългосрочни ефекти върху глобалната културна политика.

Новите канали за дипломация: социални медии и цифровизация

Цифровата дипломация открива перспективни канали за взаимодействие между държавите и глобалната аудитория, предоставяйки уникални възможности за директна комуникация. Социалните медии не само че обединяват съмишленици, но също така създават платформи за интерактивно взаимодействие, позволявайки на всеки индивид да участва активно в глобалните дискусии. Бързото развитие на технологиите е един от най-съществени фактори, които ще оформят бъдещите канали за комуникация между обществото и властта, преосмисляйки традиционните дипломатически процеси и предоставяйки нови възможности за взаимно влияние и сътрудничество (Bjola & Holmes, 2015).

Включването на Австралия в Евровизия през 2015 г. е пример за това как глобализацията и новите технологии могат да трансформират традиционни международни събития, като ги превръщат в мощни платформи за цифрова дипломация. Участието на Австралия в конкурса, въпреки че тя не принадлежи към традиционния географския регион на състезанието, подчертава стремежа на страната да акцентира на дълбоките си исторически и културни връзки с Великобритания и европейските държави. Австралийската аудитория активно участва в процесите на конкурса, като гласува и се включва в онлайн дискусии, което не само разширява глобалния обхват на събитието, но и увеличава възможността за културни и дипломатически взаимодействия между различни региони.

Присъединяването на Австралия в Евровизия се налага като символ на стремежа на страни извън Европа да изградят и утвърдят своето културно и дипломатическо присъствие в глобален контекст. Евровизия предоставя уникална възможност за тези държави да представят своето културно наследство на международната сцена и да изпращат политически послания, като същевременно укрепват своите дипломатически отношения. Тази експанзия извън традиционните европейски рамки и преминаването на Евровизия от класически телевизионен формат към глобална платформа, в която култури и политически идеи могат свободно да се обменят, демонстрира как новите цифрови канали създават възможности за дипломатическо взаимодействие и укрепване на международните отношения. (Raykoff & Tobin, 2007).

Евровизия не само се разширява като културна платформа, но и излиза от рамките на обичайния развлекателен контекст, като активно се

включва в международните политически и дипломатически дискурси. С навлизането на дигиталните технологии, Евровизия се утвърждава като важен инструмент за комуникация, който не просто популяризира различни култури, но и предлага поле за незабавни реакции и обмен на мнения на глобално ниво. Социалните медии не само ускоряват разпространението на съдържание, но и позволяват бърза реакция и мобилизация на подкрепа или критики в отговор на събития, свързани с конкурса.

Пример за това е забраната за участие на руската представителка Юлия Самойлова през 2017 г. в Украйна, предизвикала сериозни дипломатически и политически напрежения, които бързо преминаха в социалните медии. Тази ситуация стана арена за широко обсъждане и политизация, като поддръжниците и противниците на решението използваха платформите на Евровизия, за да водят международен диалог и да изразяват позиции по чувствителни въпроси.

Случаят подчертава значението на новите дипломатически канали, които са част от концепциите за дигитална медийна дипломация и мека сила 2.0. Тези подходи използват цифровите технологии, за да влияят върху международното обществено мнение, като разпространяват културни наративи и оформят глобални политически дискурси. Чрез тях държавите не само достигат до широка международна аудитория, но и активно участват в конструирането и насочването на възприятия за своята национална идентичност и стратегически интереси.

Като пример може да се даде участието на Израел през 2018 г. с песента *Toy* на Нетта Барзилай, която стана глобален хит и постави страната в центъра на световния медиен поток. Израел използва своя успех не само като музикално, но и като дипломатическо постижение, акцентирайки на културното си многообразие и модерност. Страната активно осъществява дигитална медийна дипломация чрез социални мрежи и мобилни приложения като Act.il, създадено да мобилизира подкрепа в своя полза по време на събития като Евровизия. Когато през май същата година възникна дебат между BDS (Boycott, Divestment and Sanctions)⁸ групи и про-израелски организации относно участието на Израел, Act.il стимулира потребителите да подкрепят израелската представителка. Песента *Toy*, възприета като феминистки химн, който резонира със съвременните социални движения като #MeToo, събра най-голям вот в конкурса. След победата на Нетта, Израел интерпретира резултата като значителен успех в контекста на културната дипломация, като правителствени представители я обявиха за символ на

⁸ BDS (Boycott, Divestment and Sanctions) е международно движение, което призовава за бойкот на израелски продукти, изтегляне на инвестиции от Израел и налагане на санкции в знак на протест срещу израелската политика спрямо Палестина.

национална победа (Kiel, 2020). Случаят илюстрира как музиката и сценичната презентация могат да бъдат ефективни инструменти за упражняване на мека сила, а Евровизия да бъде възприемана като арена, на която националните идентичности и политическите послания се комуникират чрез художествено изразяване (Vjola & Holmes, 2015).

Въпреки това, политическите дискусии около статута на Йерусалим като столица на Израел провокираха оспорване на мястото за провеждане на следващата Евровизия. Противоречията доведоха до решението на EBU да избере Тел Авив, а не Йерусалим, за домакин на събитието през 2019 г., което беше възприето като победа за BDS.

Социалните медии играят съществена роля в трансформацията на Евровизия в платформа за дигитална дипломация, като предлагат нови възможности за публични дебати и мобилизация. Примерът с конкурса през 2019 г. в Израел илюстрира как социалните мрежи могат да бъдат използвани за глобални протести и политически изказвания. Хаштаговете #BoycottEurovision и #FreePalestine, които бяха популяризирани от активисти, насочиха вниманието към политическия контекст и конфликтите, свързани с домакинството на събитието в Израел. Тези хаштагове демонстрират как социалните медии могат да се използват за създаване на глобални наративи и участие в политическа активност. Vjola и Holmes описват този процес като „дигитална медийна дипломация“, при която различни участници – от активисти до обикновени потребители – могат да влияят върху глобалните наративи и да формират общественото мнение чрез социални медии. Тази нова форма на дипломация доказва, че дигиталните платформи не само създават възможности за комуникация между държави и техните граждани, но и играят важна роля в политическите и културни дебати на глобално ниво.

Социалните медии разширяват възможностите за културен обмен, не само като позволяват на зрителите да следят събитията, но и да участват активно в тях. Платформи като X (преди Twitter), Instagram и Facebook дават възможност на аудиторията да реагира в реално време чрез коментари, споделяния, гласуване и дори създаване на мемета, които често се превръщат в част от културния разказ за конкурса. Такъв пример е свързан с участието на Исландия през 2020 г., когато групата Daði og Gagnamagnið стана фаворит на зрителите със своя хумористичен стил. Въпреки че конкурсът Евровизия тогава беше отменен заради пандемията от COVID-19, песента *Think About Things* постигна глобална популярност чрез социалните медии. Исландия използва изявата си на Евровизия, за да утвърди своя културен образ в цифровото пространство, като същевременно създаде глобално социално медийно движение, което се осъществява чрез форми на „партиципаторна дипломация“ (Carniel, 2024). Това е илюстрация как социалните медии

се явяват инструмент за малки държави като Исландия, които разполагат с ограничени ресурси за традиционна културна и публична дипломация, да представят своята култура, идентичност и ценности на международната сцена. Тези актуални начини на взаимодействие доказват как Евровизия се превръща във важен канал за дигитална дипломация, като предоставя на страните възможността да изграждат и укрепват своите дипломатически и културни мрежи на глобално ниво (Melissen, 2011).

Страни като Исландия, които разполагат с лимитирани възможности за традиционна културна и публична дипломация, използват иновативни подходи за глобално културно влияние. Социалните медии предоставят уникална платформа за малки държави да популяризират своята култура, идентичност и ценности на международната сцена. Чрез участието си в Евровизия и световния успех на *Think About Things*, исландската група успя не само да привлече внимание, но и да представи страната като иновативна, артистична и съвременна.

Евровизия и новите дипломатически актьори

Съвременната дипломация е все по-отворена към нови, недържавни участници като неправителствени организации, медии и публични личности, които играят важна роля в глобалните дипломатически процеси (Wiseman, 2012). В този контекст, Евровизия предоставя платформа, чрез която различни актьори – граждани, артисти и медии – могат да оказват влияние върху международното обществено мнение и дипломатическите отношения, като тези взаимодействия често преминават отвъд традиционните дипломатически канали.

Евровизия не само събира култури и народи, но също така може да бъде разглеждана като платформа за партиципаторна дипломация, в която недържавни участници играят активна роля в дипломатическите процеси. Това променя традиционните представи за дипломацията, като подчертава нарастващото значение на общественото мнение и реакциите на публиката.

Чрез механизма на гласуването зрителите от различни държави не само изразяват музикалните си предпочитания, но косвено влияят и върху международните отношения, когато демонстрират подкрепа или дистанция спрямо определени нации. Този процес надхвърля рамките на културния обмен и придобива политическо измерение, което може да повлияе на обществените възприятия за дадена страна или регион.

Нещо повече, Евровизия е „рядък случай на пряка демокрация в културната дипломация“, където „публиката всъщност играе роля във вземането на решения“ за разлика от традиционните форми на публична дипломация, при които „публиката е обект, а не агент“ (Vuletic, 2018). Разширяването на

достъпа до мобилни приложения и интернет платформи за гласуване позволява на зрители от цял свят да участват в този процес, което представлява значителен напредък в културната дипломатическа практика (Bjola & Holmes, 2015).

Политическите напрежения и конфликти често намират отражение при гласуването на Евровизия, като един от примерите е случаят с Азербайджан и Армения. Историческите и териториалните спорове между двете страни формират устойчиви обществени нагласи, които влияят на разпределението на гласовете. Напрежението между тях се проявява във вота, при който както зрителите, така и журито се въздържат от подкрепа за представителите на противоположната страна. През 2013 г., когато Азербайджан спечели с песента *Hold Me* на Елдар и Нигар, страната не получи нито един глас от Армения. Подобен е примерът с Гърция и Турция, които традиционно не гласуват една за друга. Това не само отразява исторически и политически конфликти, но и демонстрира как културни събития като Евровизия могат да се трансформират в платформи за изразяване на политически нагласи и национални разделения (Zahavi & Ariely, 2024).

Политически мотивираният вот, обаче, често пренебрегва музикалната стойност на песните, което подкопава основната цел на конкурса като музикално състезание и сцена на културен обмен. Вместо да се води от артистичния талант като основен критерий, гласуването често се определя от геополитически нагласи и национални интереси. Тази тенденция не само затруднява обективното оценяване на музиката, но също така поставя под въпрос ефективността на Евровизия като средство за изграждане на диалог и разбирателство между различни нации, което е съществена част от съвременната културна дипломатия.

Ролята на публиката в Евровизия се проявява и при така нареченото блоково гласуване, при което държави с общи геополитически или културни връзки се подкрепят взаимно. Блоковото гласуване, наблюдавано между държави с дългогодишни културна, историческа или географска близост и сходство, демонстрира как гласуването често се използва за политическо утвърждаване, дори когато въпросът е чисто културен (Raykoff & Tobin, 2007). Взаимната подкрепа на съседни страни или на държави с общи интереси може да се разглежда като акт на солидарност, който има значение не само на културно, но и на политическо ниво. Това създава ситуация, в която Евровизия, макар и да не декларира своето политическо намерение, се използва за постигане на стратегически цели, като всяка обединена от вота група става едновременно културно и политически натоварена.

Този феномен поставя въпроса за възприятията и взаимодействията между държавите на съвременната международна сцена. Евровизия показва как

културната дипломация може да бъде не само средство за изграждане на мрежи и културен обмен, но и начин за усилване на политическото влияние. Конкурсът може да бъде разглеждан и като арена за преговори и медиация, особено в контекста на отношенията между различни блокове – например между страните от Европейския съюз и бившия Съветски съюз или по-малките балкански и източноевропейски държави, които обикновено търсят подкрепа от съседите си.

Пример за блоково гласуване е случаят с бившите югославски републики. Страни като Сърбия, Черна гора и Босна и Херцеговина често гласуват една за друга, въпреки че политическите им отношения могат да се опишат като динамични и променливи. Например победата на Сърбия на Евровизия през 2007 г. беше подкрепена със значителен вот от Черна гора и други бивши югославски държави, което илюстрира културната и историческата солидарност между тях (Raykoff & Tobin, 2007).

Подобна динамика може да се наблюдава и сред страните от бившия Съветски съюз, като Беларус и някои от бившите съветски републики, които често демонстрират тенденция да подкрепят с vota си Русия и съседни държави. Блоковете на гласуване показват, че Евровизия може да служи и като индикатор за геополитическите отношения в даден регион от Европа и света.

Тези реалности изискват разширено разбиране на културната дипломация, което включва не само „меката сила“, но и сложни мрежи от политическо и културно влияние, които играят важна роля на международната сцена (Vuletic, 2018). Евровизия показва как културните и политическите фактори не само че съществуват паралелно, но също така често се преплитат, създавайки сложни взаимоотношения, които формират глобалния културен и политически ландшафт.

Тъкмо затова парадоксът на Евровизия като неpolitически-polитически феномен е интересна тема за научна дискусия поради сложността на взаимодействието между култура и политика, която демонстрира. Въпреки формалната неpolitическост на конкурса, Евровизия често служи като платформа за политически и социални послания, което създава уникална среда за анализ на културни явления и тяхното влияние върху обществените нагласи и политически динамики. В такава ситуация публиката се трансформира от консуматор на култура в нов агент на дипломацията, който активно формира дипломатическите процеси чрез своите колективни предпочитания. Евровизия предоставя на аудиторията възможност да комуникира директно с артистите, а това излиза извън традиционната форма на еднопосочен културен поток и създава нови възможности за културна дипломация, в която участниците – не само държави и официални институции, а и фенове – иг-

раят важна роля във формирането на послания и социални мрежи (Dunkel & Nitzsche, 2019). Друг важен аспект на парадокса е, че въпреки индивидуалния характер на участието от страна на изпълнителите и авторите на песни, победата се възприема като национален успех. Това подчертава Евровизия като форма на „мека сила“, като предоставя уникален контекст за изследване на културната дипломация и нейната връзка с политическите процеси.

Важно е да се изтъкне и ролята на фен общностите сред основните фактори, които променят динамиката на съвременната културна дипломация. Чрез социалните мрежи феновете на Евровизия създават глобални транснационални мрежи, които прехвърлят националните бариери и формират нови форми на културно влияние. Тези глобални общности активно участват в създаването и разпространението на културни послания, подкрепяйки артисти, популяризирайки песни и ангажирайки се с каузи, които формират глобални социални движения, които имат сериозно значение за съвременната културна дипломация (Carniel, 2017).

Така чрез публиката и фен общностите, Евровизия се утвърждава като пример за „дипломация отдолу нагоре“ (bottom-up diplomacy), в която активността не идва само от държавите и официални институции, но и от глобално свързаната аудитория. Транснационалните мрежи за обмен на идеи, култури и социални послания не само че допринасят за демократизирането на дипломатическите отношения, но също така ги правят по отворени за различни социални и политически идеи (Raykoff & Tobin, 2007). Тази нова роля на публиката е решаваща за изграждането на международни връзки и насърчаването на ценности като толерантност, инклузивност и солидарност.

По време на Евровизия 2022 в Торино, вокалистът на украинската група Kalush Orchestra, Олег Псюк, отправи апел за освобождаването на украински войници от завода Азовстал в Мариупол, в контекста на интензивните военни действия между Русия с Украйна. Псюк призова зрителите да помогнат на Украйна, подчертавайки необходимостта от международна солидарност. Реакцията на публиката, която осигури победата на *Stefania*, може да се разглежда не само като признание за музикалното качество на песента, но и като жест на политическа подкрепа за украинския народ. Това издание на Евровизия на фона на войната в Украйна и последвалата международна изолация на Русия, включително дисквалификация ѝ от конкурса, би могло да бъде възприето като екран, на който се проектира европейската политическа криза. Сред изследователите по темата съществуват мнения, че историята на Европа може да бъде разказана чрез историята на Конкурса за песен на Евровизия (Dubin, Vuletic, & Obregón, 2022).

В съвременния контекст фен общностите на Евровизия вече не са пасивни зрители, а активни участници в културния обмен и формирането на со-

циални и политически нагласи (Dunkel & Nitzsche, 2019). Пример за транс-националната роля на публиката е инициативата „Building Bridges“, избрана за девиз на конкурса през 2015 г. Чрез онлайн и физически събития тя насърчава културния обмен и социалната свързаност между различни нации. Тази инициатива доказва, че феновете играят роля не само като зрители, но и като активни участници в културната дипломация, създавайки нови дипломатически мрежи извън официалните канали. Културната дипломация става по-достъпна и инклузивна, като включва не само официални институции, но и гражданския сектор, който изгражда нови международни културни връзки (Grincheva, 2023).

Дигитализацията също играе ключова роля в утвърждаването на публиката като агент на културната дипломация. Платформи като Eurovision Hub предоставят на феновете възможност да координират гласувания и да популяризират артисти от по-малки държави, които не получават достатъчно внимание в традиционните медии и държавни канали. Чрез тези цифрови канали феновете не само обменят културни послания, но и променят глобалния културен и политически ландшафт, като създават нови форми на културно влияние. Възможността за активно участие в културни събития като Евровизия води до формирането на дигитална културна дипломация, която понякога оказва по-голямо влияние дори от официалната дипломация (Carniel, 2019).

Може да обобщим, че Евровизия трансформира разбирането за съвременната дипломация, като премества акцента от традиционните официални институции към глобалните мрежи от граждани и фенове. Чрез тяхната свързаност и активно участие, тези фен общности създават нови дипломатически реалности и играят ключова роля във формирането на съвременните международни отношения.

Ролята на знаменитостите като активни агенти на дипломатическо влияние става все по-важна. Теорията на дипломатията на знаменитостите (*celebrity diplomacy*) разглежда начините, по които публични личности с обществените си изяви и с помощта на профилите си в медийните платформи, могат да повишат осведомеността и да влияят на възприятията по важни международни въпроси. С развитието на глобалните комуникационни канали и социални медии, знаменитостите вече не са само носители на развлекателни послания, а и водещи фигури, които формират обществените и политическите нагласи, като използват своето влияние, за да насърчават социални и политически каузи (Wheeler, 2011). Влиянието на знаменитостите върху политиките може да се интерпретира като форма на „харизматична власт“, в която тяхната популярност и публичен имидж играят ключова роля във формирането на социални нагласи и политически възприятия (Street, 2024).

Евровизия предлага уникална платформа, която не само популяризира музикални изпълнения, но и създава възможности за дипломатическо влияние чрез участието на знаменитости. В този контекст можем да разгледаме два основни аспекта на тяхната роля в конкурса. Първият аспект се отнася до изпълнителите, които чрез конкурса придобиват глобално признание и се утвърждават като публични личности. Вторият аспект включва вече популярни знаменитости, които използват своето влияние и платформи, за да промотират социални каузи и политически послания.

Пример за първия тип дипломатически актьори е участието на Кончита Вурст в Евровизия 2014. Тя не само спечели конкурса с песента *Rise Like a Phoenix*, но се утвърди като глобален символ на правата на ЛГБТК+ общността. След победата си, Вурст използва новоспечелената си популярност, за да отправи послание за толерантност и приемане на индивидуалността. Нейното участие в европейските и глобални социални дебати по въпросите на хомофобията и дискриминацията е пример за силата на Евровизия като платформа за социални и политически послания, свързани с правата на човека и равенството.

Участието на световни звезди в Евровизия подчертава разрастващото влияние на конкурса като глобална платформа за културна дипломация. Изпълнители като Джъстин Тимбърлейк и Мадона допринасят за международния престиж на конкурса и подчертават значението на Евровизия като събитие, което надхвърля европейските граници. През 2016 г. Джъстин Тимбърлейк стана първия неевропейски изпълнител-звезда, поканен да пее като специален гост на Евровизия по време на финала в Стокхолм. Това участие не само привлече американска публика, но и засили позиционирането на конкурса като международно значимо събитие, способно да обединява култури чрез музика. През 2019 г. изявленията на Мадона на Евровизия в Тел Авив предизвика сериозни полемики. След изпълнението на песните *Like a Prayer* и *Future*, двама от танцьорите ѝ излязоха със знамена на Израел и Палестина, което бе възприето като символичен призив за мир. Това предизвика сериозни дебати и постави въпроса доколко конкурсът може да бъде използван като платформа за политически послания, въпреки официалните правила, които изключват правенето на политика от сцената.

Примерът с Мадона подчертава нарастващата роля на знаменитостите като нови, неформални дипломатически актьори в съвременната културна дипломация. Публичните личности, благодарение на силното си влияние, притежават уникалната способност да повишават осведомеността по глобални въпроси и да формират общественото възприятие. Евровизия, като едно от най-гледаните телевизионни събития в света, предоставя платформа, на която такива знаменитости могат да изразяват политическите си

възприятия и да влияят на глобалните нагласи. Макар действията на Мадона да предизвикаха противоречия, те ясно демонстрират съвременната тенденция, при която културата и публичността се използват за изграждане на нови дипломатически канали и мобилизиране на общественото мнение. Тези примери илюстрират нарастващото значение на медийните личности в глобалните дипломатически процеси, което се обсъжда в съвременните изследвания на културната дипломация (Cooper, 2008).

Друг пример за утвърждаването на Евровизия като арена, на която културата, дипломацията и социалните каузи се преплитат, е участието на италианската група Måneskin, която спечели Евровизия през 2021 г. Позицията им срещу стереотипите и въпроса за отстояване на свободата на личността подчертават представянето на групата не само като музикално успешно, но и като културно и социално значимо (Dubin, Vuletic, & Obregón, 2022).

Както посочват изследователите, знаменитостите в Евровизия не само че обогатяват музикалния аспект на конкурса, но и усилват влиянието му като платформа за пропагандиране на социални каузи и културни идентичности, като по този начин допринасят за формирането на глобални нагласи и взаимодействия (Dubin, Vuletic, & Obregón, 2022).

Нарастващото значение на „инфлуенсърите“ в социалните медии е важен аспект на съвременната културна дипломация и е неотделимо свързан с концепцията за меката сила, особено в контекста на Евровизия. Публичните личности, които са изградили своето влияние чрез социални медии, оказват сериозно въздействие върху формирането на обществени нагласи чрез своите платформи не само за популяризиране на продукти или идеологии, но и за въздействие върху възприятията за държави, социални движения и дори международни конфликти.

Пример за такъв инфлуенсър е Дестини Чукуниере (Destiny) от Малта, която спечели Евровизия 2020 с песента *All of My Love*. Освен че постигна музикален успех, тя активно използва своята платформа, за да застане в подкрепа на правата на ЛГБТК+ общността и да предава послания за толерантност и приобщаване. Чрез социалните медии и глобалната сцена на Евровизия, Destiny успя да привлече международно внимание към въпросите на равенството, приемането и социалната справедливост. Тя ясно показва как съвременните артисти и инфлуенсъри могат да използват своето влияние, за да мобилизират обществени нагласи и да подкрепят социални и политически каузи.

Друг пример, който илюстрира същия феномен, е участието на украинската певица Джамала в Евровизия 2016, която спечели конкурса със силно емоционалната песен *1944*, посветена на депортирането на кримските татари от СССР по време на Втората световна война. Чрез своето участие,

Джамала използва Евровизия като глобална сцена, за да постави въпроса не само за историческите травми, но и за текущите геополитически напрежения, свързани с Русия и Крим. След победата си Джамала продължи да използва своето публично влияние, за да повдига теми като човешки права и културни различия, като се включи в международни дискусии по тези въпроси. Тя е един от примерите за новото поколение публични личности, които съчетават своята популярност с политическа ангажираност и могат да мобилизират глобални нагласи, използвайки силата на социалните медии и международни платформи като Евровизия (Baker et al., 2024b).

Заклучение

Евровизия функционира като своеобразна лаборатория за културна дипломация в съвременния свят – не просто чрез представяне на културно многообразие, а като тестово поле за новите парадигми в международните отношения. Настоящото изследване тръгва от хипотезата, че Евровизия заема особено място в културната дипломация, като аргументацията е изведена чрез анализ на конкретни примери – участието на Австралия, геополитическите послания, ролята на дигиталните платформи и медийни актьори. По този начин заключението не е предпоставено, а е емпирично и логически обосновано.

Конкурсът отразява прехода от класическа междудържавна дипломация към партиципаторни, медийно медирирани и технологично подпомогнати форми на влияние. Евровизия създава мултиагентна екосистема, в която публични институции като EBU, национални телевизии, частни брандове и транснационални дигитални платформи (YouTube, Spotify и др.) взаимодействат с публика, диаспори, активисти и онлайн общности. Така конкурсът се превръща в емпирично поле за наблюдение на дигиталната публична дипломация, а не само в медийно шоу.

Този процес позволява и на по-малки или геополитически маргинализирани държави да активират своеобразна „мека сила“, стига да имат капацитет за участие в глобалния обмен – пример за това са страни като България, Румъния и Унгария, които на различни етапи демонстрират различна степен на устойчивост в тази област.

В същото време, Евровизия притежава и ярко изразен популистки културен характер. Чрез хиперболизирани емоции, колективна идентичност, патриотични и политически препратки конкурсът мобилизира масови настроения, напомняйки на популистки политически практики. Идентичностите често се стилизират в символи, а геополитическите жестове – макар и облечени в музикален език – функционират като културни позиции, които понякога подкрепят, а друг път подкопават дипломатическото послание. Така Евровизия изпълнява двойствена роля – като платформа за културна

свързаност и публична дипломация, но и като сцена за емоционализирани и символични противопоставяния, в които културният популизъм съжителства с идеала за взаимно разбирателство.

Важно е да се отбележи, че ефективността на Евровизия като инструмент на културна дипломация остава контекстуална и ограничена от фактори като политически бойкоты, вътрешни конфликти и целенасочено политизиране от страна на държави с противоречив международен имидж. Този факт поставя въпроса дали Евровизия е устойчив дипломатически инструмент или по-скоро епизодичен медиен феномен с дипломатически нюанси.

Настоящото изследване не претендира за изчерпателност или универсалност на изводите, а подчертава наблюдавани тенденции и динамики, които изискват по-нататъшно проучване – особено във връзка с ролята на институционалните посредници (като EBU), влиянието на частния сектор, стратегиите за културно брандиране и дигитално послание, както и сравнението с други глобални културни мега-събития.

Евровизия остава уникален случай на пресечна точка между глобализация, медии, култура и дипломация, който не може да бъде напълно описан чрез класическите модели на международни отношения. Платформата продължава да предлага възможности както за културна мобилизация и упражняване на „мека сила“, така и за изследователи, търсещи нови хоризонти в дипломацията на 21^{-ви} век.

Използвана литература

- Попов, З., Крумов, Н., Цокова, С. & Йовева, С. (2021). Публична дипломация. Учебно помагало, Дипломатически институт. (Popov, Z., Krumov, N., Tsokova, S. & Yoveva, S., 2021, Publichna diplomatsia. Uchebno pomagalo, Diplomaticheski institut).
- Ahrendt, R., Ferraguto, M. & Mahiet, D. (2015). Music and diplomacy from the early modern era to the present, Palgrave Macmillan.
- Baker, C., Atkinson, D., Grabher, B., & Howcroft, M. (2024a). Soft power, cultural relations and conflict through Eurovision and other mega-events: A literature review. British Council, available at: https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/eurovision_literature_review.pdf
- Baker, C., Atkinson, D., Grabher, B., & Howcroft, M. (2024b). Culture, place and partnership: The cultural relations of Eurovision 2023, British Council.
- Bjola, C. & Holmes, M. (eds.) (2015). Digital diplomacy: Theory and practice, Routledge.
- Carniel, J. (2017). Welcome to Eurostralia: The strategic diversity of Australia at the Eurovision Song Contest, Continuum, 31(1), pp. 13-23.

- Carniel, J. (2019). Nation branding, cultural relations and cultural diplomacy at Eurovision: Between Australia and Europe, in Fricker, K. & Gluhovic, M. (Eds.), *Eurovisions: Identity and the international politics of the Eurovision Song Contest since 1956*, Routledge, pp. 151-173.
- Carniel, J. (2024). Towards a theory of participatory diplomacy via the Eurovision Song Contest, *Media, Culture & Society*, <https://doi.org/10.1177/01634437231224080>.
- Cooper, A. F. (2008). *Celebrity diplomacy*, Boulder, CO: Paradigm Publishers.
- Cummings, M. C. (2003). *Cultural diplomacy and the United States government: A survey*, Center for Arts and Culture.
- DeNora, T. (2000). *Music in everyday life*, Cambridge University Press.
- DeNora, T. (2003). *After Adorno: Rethinking music sociology*, Cambridge University Press.
- Dubin, A., Vuletic, D. & Obregón, A. (eds.) (2022). *The Eurovision Song Contest as a cultural phenomenon: From concert halls to the halls of academia* (1st ed.), Routledge, <https://doi.org/10.4324/9781003188933>.
- Dunkel, M. & Nitzsche, S. A. (2019). *Popular music and public diplomacy: Transnational and transdisciplinary perspectives*, transcript Verlag.
- Garofalo, R. (1992). *Rockin' the boat: Mass music and mass movements*, Boston: South End Press.
- Grincheva, N. (2023). The past and future of cultural diplomacy, *International Journal of Cultural Policy*, 30(2), pp. 172-191, <https://doi.org/10.1080/10286632.2023.2183949>.
- Kiel, C. (2020). Chicken dance (off): Competing cultural diplomacy in the 2019 Eurovision Song Contest, *International Journal of Cultural Policy*, 26(7), pp. 973-987.
- Laurence, F. & Urbain, O. (Eds.). (2011). *Music and solidarity: Questions of universality, consciousness and connection*, Transaction Publishers.
- Melissen, J. (2005). The new public diplomacy: Between theory and practice, in *The new public diplomacy: Soft power in international relations*, Palgrave Macmillan, pp. 3-27.
- Melissen, J. (2011). *Beyond the new public diplomacy*, Clingendael Institute.
- Moise, R. & Anton, A. (2021). The citizen diplomats and their pathways to diplomatic power, in Sebastiao, P. & Spinola de Carvalho, S. (eds.), *Diplomacy, organisations and citizens*, Springer, pp. 219-254, https://doi.org/10.1007/978-3-030-81877-7_13
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*, Public Affairs.
- Panasiuk, V., Borko, I., Khvostova, T., Maslov-Lysychkin, A. & Yermukanova, A. (2022). Music as a communication factor in foreign policy, *Studies in Media and Communication*, 10(3), pp. 160-167.

- Pruitt, D. G. & Carnevale, P. J. (1993). *Negotiation in social conflict*, Brooks/Cole Publishing Company.
- Raykoff, I. & Tobin, R. D. (eds.) (2007). *A song for Europe: Popular music and politics in the Eurovision Song Contest*, Ashgate Publishing.
- Robertson, R. (1995). Glocalization: Time-space and homogeneity-heterogeneity, in Featherstone, M., Lash, S. & Robertson, R. (Eds.), *Global modernities*, Sage, pp. 25-44.
- Said, E. W. & Barenboim, D. (2004). *Parallels and paradoxes: Explorations in music and society*, Vintage.
- Schneider, C. P. (2006). Cultural diplomacy: Hard to define, but you'd know it if you saw it, *The Brown Journal of World Affairs*, 13(1), pp. 191-203.
- Sharp, P. (2001). Making sense of citizen diplomats: The people of Duluth, Minnesota, as international actors, *International Studies Perspectives*, 2(2), pp. 131-150, <https://doi.org/10.1111/1528-3577.00045>
- Snow, N. (2020). Public diplomacy, in *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*, retrieved February 8, 2025, from <https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-518>
- Street, J. (2024). Do celebrities make policy?, *The Political Quarterly*, 95(4), pp. 672-678, <https://doi.org/10.1111/1467-923X.13446>
- Vuletic, D. (2018). Public diplomacy and decision-making in the Eurovision Song Contest, in Dunkel, M. & Nitzsche, S. (eds.), *Popular music and public diplomacy: Transnational and transdisciplinary perspectives*, pp. 301-314, transcript Verlag, <https://doi.org/10.1515/9783839443583-016>
- Welslau, L. M. & Selck, T. J. (2024). Geopolitics in the ESC: Comparing Russia's and Ukraine's use of cultural diplomacy in the Eurovision Song Contest, *New Perspectives*, 32(1), pp. 5-29.
- Wheeler, M. (2011). Celebrity diplomacy: United Nations' goodwill ambassadors and messengers of peace, *Celebrity Studies*, 2(1), pp. 6-18, <https://doi.org/10.1080/19392397.2011.543267>
- Wiseman, G. (2012). *Diplomacy in a globalizing world: Theories and practices*, Oxford University Press.
- Yun, S.-H. & Toth, E. L. (2009). Future sociological public diplomacy and the role of public relations: Evolution of public diplomacy, *American Behavioral Scientist*, 53(4), pp. 493-503.
- Zahavi, H. & Ariely, G. (2024). The Eurovision Song Contest and the potential of unintended events and public diplomacy: How exposure to an international mega-event shapes external views of the EU, *Journal of Contemporary European Studies*, 32(4), pp. 1148-1160, <https://doi.org/10.1080/14782804.2024.2324289>.

CULTURAL DIPLOMACY IN THE ERA OF GLOBAL COMMUNICATIONS: THE CASE OF EUROVISION

Elena Rosberg, PhD Candidate
Department of International Relations
Faculty of International Economics and Politics
University of National and World Economy
e-mail: elena.rosberg@unwe.bg

Abstract:

This article examines emerging approaches in public and cultural diplomacy, focusing on their evolution in the context of globalization, digitalization, and the growing influence of social media. The primary objective is to investigate how the Eurovision Song Contest operates as a platform for contemporary cultural diplomacy, serving as a testing ground for innovative diplomatic practices within a globalized media and geopolitical landscape. The study analyzes Eurovision as a strategic tool for conveying political messages and shaping national image, highlighting its role as an arena for geopolitical discourse and the transformative impact of social media on diplomatic strategies.

Keywords: Eurovision, cultural diplomacy, globalization, digitalization, diplomatic actors

JEL: Z10, F50, M31, D74, O57